

UMĚLECKÝ TEXT A JEHO INTERPRETACE VE ŠKOLE

Vlasta Řeřichová

Gejgušová, I. *Interpretace uměleckého textu v literární výchově na základní škole*. Ostrava : Pedagogická fakulta Ostravské univerzity, 2009, 117 stran. ISBN 978-80-7368-729-8.

Pojetí školní literární výchovy a její úloze v procesu výchovy dětského čtenáře se v poslední době věnuje stále intenzivnější pozornost. Důvodů, jež k tomu vedou, je celá řada. Patří k nim mimo jiné výsledky mezinárodních výzkumů čtenářské gramotnosti PISA, které poukazují na to, že zejména v porozumění textu a při práci s informacemi dosahují naši žáci podprůměrných výsledků. Dalším impulsem k hledání optimálních metod a forem práce v literární výchově jsou zkušenosti z praxe svědčící o tom, že četba patří k nejméně vyhledávaným zájmovým aktivitám žáků. V neposlední řadě to jsou ovšem i požadavky Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, které akcentují rozvoj komunikativních kompetencí a čtenářských dovedností žáků a současně poskytují školám prostor pro tvorbu vlastních vzdělávacích programů přihlížejících ke konkrétním výchovným a vzdělávacím strategiím, školnímu klimatu i potřebám a možnostem jejich žáků.

Ivana Gejgušová, vysokoškolská učitelka působící na Pedagogické fakultě Ostravské univerzity, se ve své monografii soustředila na jeden z klíčových problémů školní literární výchovy – na interpretaci uměleckého textu, jež by měla podle nových kurikulárních dokumentů tvořit těžiště literárněvýchovného procesu ve škole.

V první kapitole nazvané *Východiska práce* zmiňuje nejprve nejdůležitější rys současného pojetí literární výchovy na základní škole s dílčími přesahy do problematiky výuky literatury na škole střední. Zdůrazňuje, že „v souladu s probíhajícími reformami školství je jako optimální vnímána taková výuka literatury na základních školách, v níž tvoří nezpochybnitelnou osu výukových aktivit četba žáků respektující jejich reálné čtenářské kompetence a poučená práce s uměleckým textem v nejrozmanitějších podobách, tedy výuka založená na komunikačním a čtenářském pojetí. ...Jednotlivé výukové aktivity musí směřovat k inspirativnímu nakládání s textem, k uvědomění si skutečnosti, že umělecký text, s nímž recipient

vstupuje do komunikace, neustále podněcuje ke zpětné reakci, tedy k jeho interpretaci, která je zčásti záležitostí silně individuální, ale současně ve školním prostředí nabízí možnost vzájemného sdílení postojů, prožitků a názorů jednotlivých recipientů.“ (s. 7). Autorka také upozorňuje na význam mezipředmětových a vnitropředmětových vztahů vyučovacího předmětu český jazyk a literatura a uvádí aktuální problémy literární výchovy, které na své řešení teprve čekají. Jejich příčiny spatřuje především v nedostatečné reflexi změn, jež zaznamenala naše literární teorie v posledních dvaceti letech, ve školní praxi, v přetrvávajícím preferování pamětního osvojování literárněteoretických pojmů, v opomíjení vzájemné interakce čtenáře a literárního díla a v nedostatečném přihlédnutí školy k poznatkům o dětském čtenářství.

Základní teze formulované v úvodní kapitole konkretizuje I. Gejgušová formou návrhů výukových aktivit k vybraným textům české a světové literatury ve stěžejní části publikace nazvané *Práce s uměleckým textem v literární výchově*. Promyšleně uspořádaný výklad uvedený autorčiným návrhem souboru literárněteoretických termínů, jejichž osvojení by mělo být výchozím prostředkem rozvíjení schopnosti žáků komunikovat s uměleckým textem, postupuje od poznámek ke čtení jako prvnímu kontaktu žáka s textem k vybraným problémům interpretace literárního textu a ústí do komentáře k mezipředmětovým a vnitropředmětovým vztahům ve výuce literatury. Jednotlivé subkapitoly, věnované např. možnostem využití vstupních částí textu k interpretaci literárního díla, otázkám spojeným s odhalováním smyslu literárního díla, postupům směřujícím k pochopení jeho vnitřní stavby nebo přístupu k lyrickým básním prostřednictvím interpretace rýmového schématu, jsou výsledkem autorčina důkladného literárněteoretického záběru, jejího citlivého přístupu k literárnímu textu i detailní znalosti specifík literárněvýchovné praxe na základní i střední škole. I. Gejgušová si je vědoma četných úskalí školské interpretace uměleckých textů, která nejen přesně pojmenovává, ale svými inspirativními podněty nabízí východiska k jejich překonávání. K nepřehlédnutelným pozitivům práce patří také její stylistická úroveň i exaktní a zároveň sdělný jazyk stvrzující autorčinu erudici a schopnost tvořivě propojovat teoretické postuláty kurikulárních dokumentů s konkrétními potřebami pedagogické praxe. Výklad je doplněn seznámením primární a sekundární literatury, který obsahuje všechny významnější časopisecké a knižní publikace vztahující se k tématu.

Monografie I. Gejgušové *Interpretace uměleckého textu v literární výchově na základní škole* představuje jeden z nejvýznamnějších příspěvků k současné diskusi o aktuální podobě a dalším směřování školní literární výchovy. Ko-

mentáře a náměty v ní obsažené proto zaujmou jak vysokoškolské studenty bohemistiky, tak učitele českého jazyka, jejichž cílem je výchova kompetentního čtenář ochotného a schopného komunikovat s literárním textem.

Doc. PhDr. Vlasta Řeřichová, CSc.
Katedra českého jazyka a literatury
Pedagogická fakulta UP
Žižkovo nám. 5
771 40 Olomouc
vlasta.rerichova@upol.cz